

מנשרתחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של
הגאון הינוקא רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

תמוז
103

פרשת ניצבים

"וְאֶהְבֶּתְךָ לְרַעַף כְּמוֹף" (ויקרא יט, יח), שכל ישראל הם סוד גוף אחד מנשמת אדם הראשון, וכל אחד מישראל הוא אבר פרטי, וזהו טעם מה שאדם ערב בשביל חבריו אם יחטא. ולכן צריך כל אחד להתוודות גם בעבור כלל ישראל, וכמו שנתקן נוסח הויודוי לאומרו בלשון רבים 'חטאנו' ולא 'חטאתי'.³ וכבר מבואר כן בספר חסידים (סימן תרא).

ובמשנת רבי אהרון (ח"א, עמ' רלא) ביאר שזהו שמואב במסכת יומא (בדף פו ע"א) שהיה רבי מאיר אומר, שגדולה תשובה, שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו, שנאמר (בהושע יד, ה) "אֶרְפָּא מְשׁוּבְתְּם אֶהְבֶּם נִדְבָה פִי שֵׁב אִפִּי מִמְּנוֹ", 'מהם' לא נאמר אלא 'ממנו'. כי כאשר שב היחיד, הרי הוא ממעט את המרובים העושים, ונחלש המרד בבורא עולם, ויש בזה צד מחילה לכולם. וכל מה שנכשלים יותר, ההכרח להתחזק יותר, וכל יחיד המתאמץ לילך בדרך ה' פועל טובה וממעט באיכות החטא של כל העולם, כי מראה בזה שאין מוסכם ח"ו דעת הבוגדים בה'.

כאשר נכלל בתשובתו בתוך כלל ישראל יזכה לעבור זכאי בדין

ובזה קרובה מצוות התשובה לעשותה, כי כאשר יכלול עצמו עם כל ישראל בוודאי תתקבל תשובתו, וכמו שביאר התולדות יעקב יוסף (פ' ניצבים) על הפסוק 'אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם' שסתם 'היום' מרמז על ראש השנה,⁴ כי אחר ששמענו ישראל שהצדיקים נתפסים בעוון הרשעים, אמרו מי יוכל לעמוד בכך, ופייסן משה ואמר 'אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם כְּלֶכֶם', וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג ה"א) שכאשר יעלה בדין הכללי שהרוב צדיקים, יצאו כולם זכאים בדין, ולכן מאחר שבראש השנה הוא דין הכללי, בזה יש לכם תקומה להתייבב בדין, שאתם כולכם יחד נידונים. אבל כל זה אינו אלא כאשר אתם באחדות אחת ובשלום ואהבה זה עם זה, שאז אתם נחשבים כולם כאחד, ונידונים בדין הכלל כולו. ובערבי נחל (ניצבים, דרוש ט) הוסיף לבאר עוד, שאין יקרא אחדות ושלום אלא כאשר המון העם מכבד לתלמידי החכמים, והילדים לזקנים, שאז הוא סגולה לזכות בדין מצד האחדות, וזהו שנאמר 'רְאִשֵׁיכֶם, שְׁבִיטֵיכֶם, זְקֵנֵיכֶם', ואז 'כָּל אִישׁ יִשְׁרָאֵל'.

על ידי האחדות יזכו ישראל לגאולת עולם

ויש להטעים הדברים עם המובא שם במדרש תנחומא (ניצבים א) עוד על הפסוק 'אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם', שכפי שהיום פעמים מאיר ופעמים מאפיל, כך אתם כשאפלה לכם עתיד להאיר לכם אור עולם, שנאמר בישיעיהו (ס, יט) 'וְהָיָה לָךְ ה' לְאוֹר עוֹלָם', וזהו בזמן שתהיו כולכם אגודה אחת, שנאמר (בדברים ד, ד) 'חִיִּים כְּלֶכֶם הַיּוֹם'.⁵

ביום מותו לימד משה את כל ישראל שהם ערבים זה בזה אתם ניצבים היום כְּלֶכֶם לְפָנַי ה' אֶל־הֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם שְׁבִיטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְשְׁטִרְיֹכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל (כט, ט). פירש"י מלמד שכנסם משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בברית. ופירשו הכלי יקר והאור החיים שהוא ברית הערבות האמור להלן (בפסוק כח) "הַנְּסֻתְרֹת לֵה' אֶל־הֵינִי וְהַנְּגַלְת לְנֹוּ וּלְבָנָינִי עַד עוֹלָם לְעִשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת" כמו שפירש"י שם שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן משקבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר אביל ונעשו ערבים זה לזה. וכ"ה במדרש תנחומא (ניצבים ב) שדרשו על מה שסיים הכתוב 'כָּל אִישׁ יִשְׁרָאֵל' שכולכם ערבים זה בזה.

כל ישראל נחשבים כגוף אחד ממש ומעורבים זה בזה ממש ויש ללמוד מדקדוק לשון המדרש ערבים זה בזה, שאין זה כאחד הערב על מעשי חבריו בלבד, אלא כל ישראל מעורבים זה בזה ממש, וכמובא בויקרא רבה (ד, י) עה"פ (בירמיה נ, יז) "שֶׁה פְּזוּרָה יִשְׁרָאֵל", שנמשלו ישראל לשה, לומר מה שהזזה לוקה על ראשו או באחד מאבריו וכל אבריו מרגישים, כך הן ישראל, שכאשר אחד מהן חוטא כולן מרגישים, וכן ביאר זאת המהר"ל בנתיבות עולם (נתיב התוכחה ב). ובתומר דבורה (פ"א) מבואר עוד, שממש יש בכל אחד חלק אבר מחבירו, וכשחוטא האחד, פוגם את עצמו ופוגם חלק אשר לחבירו בו, נמצא מצד החלק ההוא חבירו ערב עליו, אם כן הם 'שְׁטָאָר' (קרבת בשר) זה עם זה. וכן מבואר באלשיך (ריש פ' ניצבים).

בכח ארץ ישראל לחבר ולאחד את כלל ישראל כאחד ממש ובזה ביאר במהר"ל בנתיבות עולם (נתיב הצדקה ו) שלא נעשו ישראל ערבים זה בזה עד שעברו את הירדן ועמדו על שער ארץ ישראל כמבואר במסכת סנהדרין (דף מג ע"א), כי אז נעשו עם אחד לגמרי וניתן היה לקרותם 'ערב' - שהוא מעורב עם השני, כי כוחה של ארץ ישראל לחבר ולאחד את כל ישראל כאחד ממש.

מצוות התשובה קרובה מאד אל האדם, כי אינה תלויה אלא בפה ובלב

פי המצוה הזאת אָשֵׁר אָנֹכִי מְצוּף הַיּוֹם לֹא נִפְלֶאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רַחֲקָה הוּא וְגו' פִּי קְרוֹב אֵלַי הַדָּבָר מְאֹד בְּפִי וּבִלְבָבְךָ לְעִשְׂתוֹ (ל, יא-יד). פירשו הרמב"ן והספורנו שפסוק זה עוסק במצוות התשובה, שהיא קרובה מאד לעשותה על ידי הפה והלב, שיסכים על כך במחשבה ויגמור בליבו ויתודה בפיו.

בשעת הויודוי צריך להתכוין גם עבור כלל ישראל

ועוד יש לבאר מה שמצוות התשובה קרובה וקלה לעשותה, על פי שביאר מהרח"ו בטעמי המצוות (פ' קדושים) על מצות

וכתב הנוודע ביהודה (ממשנתם של חכמי פראג עמ' ד) שלכן לא פירש רש"י גם פה ש'אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם' הוא יום ראש השנה, כמו שפירש באיוב, כי מבואר במגן אברהם (ס' תקפ"ב ס"ק ד) שיש לומר בראש השנה 'זכרנו לחיים בשו"א, ולא לחיים בפת"ח, כדי שלא ישתמע חלילה לא חיים', כי בראש השנה יש להיזהר מלשון המתפרשת לב' משמעויות, לטובה ולרעה חלילה. ולשון 'ניצבים' יש בה גם משמעויות לרעה, כמבואר בלקח טוב על פסוק זה שיש הצבה לטובה כמ"ש בתהלים (מא, ג) 'וְאָנֹכִי בְּתִמְתִּיךָ בִּי וּבְצִיבְנֵי לְפָנַי לְעוֹלָם', ויש הצבה לרעה כמ"ש באיכה (ג, יב) 'בְּדֶרֶךְ קִשְׁתוֹ וְצִיבְנֵי כַּמְפָרָא לְחַיִּי', ולכן לא רצה לפרש רש"י שזהו ראש השנה, כי בראש השנה צריך להיזהר בזה.
⁵ובהמשך דברי המדרש שם זה לשונו: בנוהג שבעולם אם נוטל אדם אגודה של קנים, שמא יוכל לשברם בבת אחת? ואילו נוטל אחת אחת, אפילו תינוק משרבו. וכן את מוצא, שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת, שנאמר (בירמיה ד, ד) 'בְּיָמַי הָיְתָה וְעַבְרָא אֶלְשָׁעֵי אֶל שְׁנַיִם', שהיה זה יום ראש השנה, וכן מה שכתוב באיוב (א, ו) 'וְהָיָה הַיּוֹם וְיָבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים', שהיה זה יום ראש השנה כמו שפירש"י שם.

וכ"ה לשון הגמ' במסכת סנהדרין (דף כז ע"ב) ושבועות (דף לט ע"א), ובתורת כהנים (בחוקותי פרשה ב, פ"ז ה), ובבמדבר רבה (י, ה).
²וכפי שדרש שם רשב"י עוד על הפסוק (בבמדבר טז, כב) "הָאִישׁ אֶחָד מֵהֶן מִקְדָּח הַעֵדָה תִּקְצֹף", שהוא כמשל לבני אדם שהיו יושבים בספינה, ונטל אחד מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו, אמרו לו חבריו, מה אתה יושב ועושה? אמר להם, מה אכפת לכם, לא תחתיי אני קודח! אמרו לו, הרי המים עולים ומציפין עלינו את הספינה.
³וכתב שם שלכן היה נוהג הארז"ל לומר את פרטי היודים כולם אפילו שלא היה בו עוונות אלו חלילה, כי מאחר שכל ישראל הם גוף אחד, לכן אף שאין בו אותו עוון ראוי להתודות, כי כשעשהו חבריו נחשב כאלו חטאו ביחד - מצד ערבות הנשמות.
⁴העל דרך מה שנאמר רשב"י בזוהר פנחס (בדף רלא ע"א) שכל מקום שכתוב 'ויהי היום' מרמז לראש השנה, יום הדין, וכמ"ש במלכים ב' (ד, ח) גבי האשה השונמית 'וְהָיָה הַיּוֹם וְעָבְרוּ אֶלְשָׁעֵי אֶל שְׁנַיִם', שהיה זה יום ראש השנה, וכן מה שכתוב באיוב (א, ו) 'וְהָיָה הַיּוֹם וְיָבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים', שהיה זה יום ראש השנה כמו שפירש"י שם.

"כי בי חשק ואפלטוהו" (תהלים צא, יד)

משיעור יום א' נצבים וילך תשע"א

להטותו מדרך התורה ח"ו. וזה שכתוב (בדברים יא, יט) "וסרתם ועבדתם אלהים אחרים", בתחילה 'וסרתם' ואח"כ 'ועבדתם אלהים אחרים', שתחילה סר מהרצון אליו יתברך עד שבא לעבירה ח"ו. וזה כלל, שהרגל בכל חטא וריחוק, והרגל של ביטול המצוות, הוא מפני שתחילה עזב את הרצון אליו יתברך, ונשאר בו הרצון אל התורה ודרך ה' בלא מיתוק צד המים, וזה שאמר דוד בתהלים (ק, ז) "מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש", שגם כשאדם עוסק בתורה ובדרך ה', צריך שתמיד יקח מצד המים שבתורה, שהוא הרצון אליו יתברך, ובזה יוכל להרים את הראש, שהוא הכתר והרצון הראשון.

ולכן אע"פ שצריך רצונות הרבה בעבודת השי"ת, שהם עבודת המחשבה כנגד האות ה', ועבודת התפילה כנגד האות ה', ועסק התורה כנגד האות ה', וקיום המצוות שהם כנגד האות ה', עם כל זה חיות ופנימיות ושורש כל העבודת ה' הוא שירצה האדם את השי"ת. וזה שכתוב (בבראשית ב, י) "ונהר יוצא מעדן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", ודרשו על כך בתיקוני"ז (תיקון נה, בדרך פח ע"א), שהרצון אל השי"ת הוא השורש והפנימיות של כל הרצונות הרבים שיש לאדם בעבודת השי"ת שהם כנגד ד' אותיות הוי"ה.

כאשר מפסיק לרצות את השי"ת תכף נכנס בו רצון פסול

ובזמן שאין האדם מתחדש לרצות את השי"ת בכל פעם מחדש, נשאר בו הרצון לדרך ה', אבל ברצון העליון שבו - שהוא הרצון הראשון וכנגד 'הראש', נעשה חלל. ובכל מקום ריק תיכף באה הסטרא אחרא הרודפת אחר המקומות הריקים כמבואר בזוהר תרומה (בדרך קכח ע"א), ועל כן נעשה רצון נסתר באדם לצד האחר והיפך הקדושה ודרך ה', והוא כנגד הראש והבכור דסטרא אחרא, וכמ"ש בתהלים (פג, ג) "ומשנאיך נשאו ראש", שהוא צד ה'כרת' וההיפך מ'כתר', והם כרתים דסטרא אחרא החוצצים בין ישראל להשי"ת כמובא כל זה בתיקוני"ז (תיקון סט, בדרך קח ע"ב).

אמנם תיכף כשירצה האדם את השי"ת יבטל השי"ת ממנו את כל אלו הכיתרין מסאבין והרצונות לעשות רע, וכמ"ש (בתהלים סח, כב) "אך אלהים ימחץ ראש אויביו". ובלבד שירצה ויחשוק בהשי"ת, כמ"ש (שם צא, יד) "כי בי חשק ואפלטוהו". והוא סוד מכת בכורות שהכה הקב"ה במצרים כמובא בזוהר אחרי מות (בדרך סט ע"א), שבכורותיהם היו כתר הטומאה, וכנגד י' כתרין תתאין, ולכן היא המכה העשירית. ובזה הסיר מיראל את הסיגים שהיה בראשם וברצונם אל צד הטומאה.

כל גאולת מצרים ומתן תורה וכל הטובות נמשכו לישראל רק מפני שרצו אותו יתברך

וכפי גאולת מצרים כן כל הגאולה העתידה תתעורר על ידי שנרצה את השי"ת. כי בגלות מצרים היו ישראל בדוחק גדול עד שבקשו אותו יתברך, ותיכף כשביקשוהו החלה הגאולה, וכמ"ש (שמות ב, כג) "ויזעקו ותעל שוועתם אל האלהים", וכמ"ש (דברים כו, ז) ונצטעק אל ה' אלהי אבותינו וישמע ה' את קולנו". ובזעקה והבקשה שבקשו ישראל את השי"ת, כלולים כל עשרת המכות, וקריעת ים סוף, מתן תורה וארץ ישראל, וכל הטובות כולם. וכך כשירצה האדם את השי"ת באמת כמ"ש (תהלים קיט, ס) "ראש דברך אמת", יורה לו השי"ת גם את הדרך להשיג את הדביקות בו יתברך, ויסיר ממנו את כל אחיזת החיצונים והרצונות הרעים, כמ"ש 'כי בי חשק ואפלטוהו'.

וזה שכתוב (שמות ג, יג) "ואמר לי מה שמו מה אומר אליהם", ששאל משה את הקב"ה באיזה מידה הם נגאלים, והשיבו השי"ת "אהיה אשר אהיה". היינו שיעורו את מידת הכתר והרצון שכנגד שם אהיה, על ידי שבקשו אותו ואת מלכותו. והוסיף השי"ת ואמר 'אשר אהיה', ורצה לומר מפני שאח"כ ישכחו את הרצון הראשון, שהוא הרצון אל השי"ת, וילכו עם רצון אל הדרך והתורה והמצוה בלבד הנקרא 'אשר' כאמור, יצטרכו שוב להשיג את הרצון הראשון, שהוא 'הרצון אל השי"ת' הנקרא 'ראש' וכנגד שם אהיה והכתר, וכשיזעקו ויבקשו אותי ואת מלכותי, בזה יצאו גם מן הגלות האחרון. וזה שכתר בא"ת ב"ש הוא אותיות 'גאל', וכמ"ש בתהלים (עח, לה) "ויזכרו כי אלהים צורם וגאל עליון גואלם", שתכף כשנזכרו אותו יתברך שזה כנגד 'זכור', נזכה לו'גאל עליון גואלם'.

הדבקות בהשי"ת היא השוואת הרצון כרצונו יתברך שהוא הרצון לגילוי מלכותו

שורש כל הריחוק והגלות הוא בחסרון הדרישה והבקשה והרצון אל השי"ת

הנה שורש כל החטאים הוא מפני שאין האדם רוצה את השי"ת, כי אפשר שירצה האדם בעולם הבא, ואפשר שירצה את התורה, או שירצה את הברכה הבאה מן המצוות, אך את השי"ת בעצמו אינו רוצה. והיא הסיבה העיקרית לכל הריחוק לכל החטאים ולכל הגלות, כי כשירצה האדם לילך בדרך הטוב עד הקצה האפשרי - אך לא ירצה את השי"ת בעצמו, לא יוכל לעמוד ולהחזיק את עצמו בקדושה וטהרה בדרך ה'. כי הדרישה והבקשה אחר השי"ת היא המקור והנביעה לכל הטובות הרוחניות והגשמיות, והרצון אליו יתברך הוא השורש והחיים והפנימיות בכל דרך קדוש, ובכל לימוד ותפילה או מצווה שיעשה.

הרצון אל השי"ת והרצון אל הדרך לדבוק בו יתברך טמון בתורה והם ב' כתרין

כי בכל דבר שירצה האדם יש ב' רצונות, הראשון הוא שרוצה לבוא התכלית והיעד אותו רוצה להשיג, והשני הוא שרוצה לזכות לדרך שעל ידה יגיע אל מטרתו ויעדו. וכך הוא בדרך ה', שהרצון הראשון הוא שרוצה האדם את השי"ת, והשני הוא שרוצה לבוא אל הדרך שעל ידה יבוא ידבוק בהשי"ת. והדרך להגיע אל הרצון אליו יתברך הוא בתורה הקדושה, והוא צד המים שבתורה, כמ"ש בישעיהו (נה, א) "הוי כל צמא לכו למים", והדרך כדי להשיג את הרצון הזה ולדבוק בו יתברך היא גם כן בתורה, כמ"ש בירמיהו (כג, כט) "הלוא כה דברי כאש נאום ה'". כי התורה מלמדת את האדם לרצות את השי"ת, ומלמדת את האדם את הדרך להשיג את הדביקות בו יתברך.

ואלו הרצונות הם כנגד זכור ושמור, 'זכור' הוא הרצון אל השי"ת, ו'שמור' הוא הרצון אל התורה והמצוה. והם ב' כתרין שקבלו ישראל בסיני כמובא במסכת שבת (בדרך פח ע"א), שהם ב' רצונות. והנה הכתר והרצון אל השי"ת נקרא 'ראש' והוא כנגד 'זכור', והכתר והרצון אל התורה ודרך ה' נקרא 'אשר', וכמובא בתיקוני"ז (תיקון טל, בדרך עט ע"ב) שהם ב' כתרין 'ראש' ו'אשר', וכמובא שם שזה מטבע הברכות שתיקנו חז"ל לומר 'אשר' קדשנו, היינו שנתנו לנו התורה והמצוות שהם הדרך לדבוק בו יתברך.

הרצון אל השי"ת הוא החיים והפנימיות של הרצון אל התורה והמצוות

ולכן צריך שיהיה לאדם ב' אלו הרצונות, הרצון אליו יתברך בעצמו, והרצון אל המצוה התפילה והלימוד שהם הדרך לדבוק בהשי"ת. והרצון אל השי"ת הוא החיים והפנימיות של העבודת ה' - שהוא הרצון השני, והוא נקרא בזוה"ק 'רעותא דליבא', שהוא הרצון שיש בלב האדם לדבוק בבוראו, והוא החיות והפנימיות של כל לימוד ומצוה. וכפי שבפנימיות כל חיות הנקבה היא מן הזכר, כך כל החיות של הרצון לדרך ה' לעסק התורה והמצוות נמשכת מן הרצון וה'רעותא דליבא' שיש באדם אל השי"ת.

אלא שאחר שרצה האדם את השי"ת, ועל כן הגיע לרצון אל הדרך שבה ימצא את השי"ת, שוכח הוא את הרצון אליו יתברך. כי כפי שהאדם חפץ בפרנסה ובכל ענין שיחסר לו - אבל שוכח שתחילה צריך לרצות את החיים, וכפי שעיקר העסק של האדם הוא בכל צרכיו אשר יצטרך - אך אינו עושה עסק ושמח מכך שהוא ח'י, כך שוכח האדם את הרצון אליו יתברך - שהוא החיים והפנימיות של כל התורה. ועל זה אמר הכתוב (דברים יג, ה) "אחרי ה' אלהיכם תלכו", שגם כאשר הולכים בדרך התורה בכדי להשיג את הדבקות בהשי"ת, אסור לשכוח את הרצון הראשון, ובכל דרך אשר הולכים בתורה תהיה ההליכה אחרי יתברך.

הרגל החטא וביטול המצוות הוא מפני שרוצה בתורה והמצוה אך שכח את הרצון אל השי"ת

והרצון אליו יתברך שהוא כנגד 'זכור', הוא צד החסדים והמים שבתורה, והם הממתקים את כל הדינים שבצד הדינים והאש שבתורה. וכשאדם שוכח מהרצון אל השי"ת, ואינו מתחדש בו בכל יום, נשאר בו הרצון השני, שהוא הרצון להשיג את התורה והמצוות, בלא שיש בו את הרצון הראשון, ומפני שהסיר את הרצון אליו יתברך, שהוא החיים והמיתוק של עסק התורה ועשיית המצוות, נשאר בו צד האש והדינים.

ונודע שכל אחיזת הרע אינו אלא מצד הדינים, ועל כן הוא השורש שעבודת ה' נעשית לאדם כדינים וקושי, עד שנאחזים בו החיצונים

הוא כעין יום צרה, וכפי שהיו ישראל במצרים זעקו להשי"ת ב'קול' ובלא דיבור, וכמ"ש (דברים כו, ז) "וישמע ה' את קולנו וירא את עניינו", שעיקר מה שעלה לפני השי"ת הוא ה'קול' - שהוא קול הכולל את כלל הרצונות ממעלה עד מטה, היינו מהרצון וההשתוקקות 'אליו יתברך', והרצון אל ה'דרך' שהם התורה והמצוה, עד הרצון לגילוי מלכותו בעולם, והוא כנגד אש מים ואויר, כן הוא קול השופר של ראש השנה, וכמובא בזוהר וירא (בדף קיד ע"א) שקול השופר כלול מאשא רוחא ומיא. וכשיוצא קול השופר בעולם הוא כהולדת וגילוי מלכותו יתברך בעולם, כי כשיוצא מאיש ישראל בקשה וקול החפץ ורוצה במלכותו - תיכף מתגלה בזה מלכותו יתברך בכל העולמות התלויות בזה האדם. ובזה מתגלים עליו מהרחמים שיושפעו בעת הגאולה, כי גילוי רצון הזה הוא מהות הגאולה, שאין היא תלויה אלא בזה שנרצה אותו למלך עלינו, כי זהו כל ענינה ומהותה.

בכח קול השופר להשיב את כל מה שאיבד האדם ולהעלות את כל תורתו ועבודתו

ובעת שמיעת קול השופר, שהוא קול של המלכת השי"ת בכל העולמות, צריך להרהר בתשובה כמו שכתב הרמב"ם וכאמור, וביאור הענין הוא, שקול נקי הממליך אותו יתברך יש בכוחו להשיב את האדם עד השי"ת. כי שורש כל החטאים אינם אלא מפני שעזב ושכח את הרצון לילך אחרי השי"ת, ונתרחק מן הדביקות, שהוא השוואת רצונו לרצון השי"ת, אבל כשקורא אל השי"ת ושב בתשובה על ענין הרצון שלו, יש בכח קול זה להשיב את כל מה שאיבד האדם, שהם כל חלקי הקודש והטוב שאבד ממנו. וכן על ידי קול השופר יש עליה לכל תורתו ומצוותיו שעשאים בבחינת שינה ותרדמה, וגם תיקון העולם כולו בגילוי מלכותו יתברך יהיה על ידי זה - שיצא קול שופר הממליך להשי"ת בכל העולם, שבזה יתקנו כל הנבראים להיות מוכשרים לראות במלכות ה', וכמ"ש בישעיהו (כז, ג) "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובא האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים", וכן מובא בזוהר ויגש (בדף רי ע"א) שבזמן זה ישוּבו אל ישראל כל אבדותיהם שאיבדו בזמן הגלות.

בכל קול שיוציא האדם בנקיטת לפני השי"ת יש בכוחו להוציא לחירות

וכן הוא בכל עת וזמן, שכאשר ירים האדם את עיניו לשמים, וישמיע את קולו לפני השי"ת ויבקש ממנו שרוצה הוא בו יתברך, בזה משיב את כל אבדותיו, ומתקן את ענין הראש והכתר בשלימות. ולכן בזמן התקיעות הוא עת רצון גדול מאד, מפני ענין זה שהוא זמן של המלכת המלך, ובו משווים אנחנו את רצונינו לרצון השי"ת - שהוא יתברך ימלוך לבדו.

וזהו "אשרי העם יודעי תרועה" (תהלים פט, טו), שהוא סוד הגאולה. כי כאשר ירצה האדם בהשי"ת וישמיע את קולו ויבקש אותו יתברך - ייצא לחירות, כי השופר הוא סוד עולם החירות כמובא בזוהר בשלח (דף מו ע"ב), וכמו שאמר עוד הרעיא מהימנא בזוהר בהר (דף קט ע"א) שעל כן ביובל תוקעים בשופר ויוציאים העבדים לחירות. כי על ידי רצונו של האדם בלבד הוא יוצא מעבדות לחרות, כי כאשר יש לו רצון אליו יתברך, מכסה אותו השי"ת מן החיצונים ושומרו וממשיך עליו הגנה - ויוציא לחירות.

גם לרצות את ה' צריך לבקש וצריך לבקש את השי"ת יחד עם כל שפע שמבקש וכשנתרחק האדם מאוד ואין לו התעוררות רצון אליו יתברך, יבקש מאיתו יתברך גם על הרצון, וכמ"ש "פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון" - שהקב"ה בעצמו יכול ליתן לאדם את הרצון שירצה בו יתברך. והרצון בו יתברך צריך להיות בכל מילי דשמיא ובכל מילי דעלמא, שכשאדם מבקש ממנו יתברך את החכמה והזכרון בתורה ואת החשק ללמוד, צריך שיבקש שיבוא הוא יתברך יחד עימו לעסק התורה ולא יעזבנו - ויהיה זה מתוך השוואת רצונו לרצונו יתברך, וכשמבקש פרנסה ממנו יתברך, גם בזה יבקש שיהיה עימו השי"ת יחד עם השפע שמשיפע לו, ולא ירצה לנתק חלילה את השפע ממנו יתברך, אלא תהיה מגמתו בכל השפע מתוך השוואת רצונו לרצונו יתברך.

וזה שאמרו בתיקונ"ז (בתיקון ו, דף כב ע"א) שבימים הנוראים הקב"ה מציץ מבין החרקים לראות 'אי אית מאן דיתער בתיובתא לתברא בית אסורין דלהון' ופונה ומבקש שייחזר שכינתיה לקודשא בריך הוא דאיה מרחקא מניה, למהדר לגביה, ואינו כצועק ומבקש 'הב הב לנא מזונא וסליחו וכפרה וחי' - שאין בקשתו בבנים והחיים והמזון מן השמים בעבור צורך עצמו ורצונותיו. כי עיקר קדושת יום ראש השנה הוא להחזיר את הרצון שיהיה בהשוואה לרצונו יתברך ולגילוי מלכותו,

והסימן המופת אם רוצה האדם את הדביקות בהשי"ת - הוא אם רוצה בגילוי מלכותו. כי המשמעות של ה'דביקות' הוא 'השוואה', ודרך משל כשיהיו ב' חצאי עיגול שיפנו כל אחד לצד אחר, הוא פירוד, אבל כשיהיו פונים זה כנגד זה הוא עיגול שלם, ונקרא דביקות. וכך הוא בענין הרצון, שכאשר כל עסק התורה הוא מתוך רצון אל השי"ת, יבוא אל הדביקות, שהוא השוואת רצונו לרצון השי"ת שתתגלה מלכותו ויתקיים "והיה ה' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יז, ט).

וזה שאמר רבן גמליאל באבות (ב, ד) עשה רצונו כרצונו כדי שיעשה רצונו כרצונו, כלומר שכדי שנזכה לגאולה, שהיא הרצון של הכל - לצאת מאפילה לאורה, צריך תחילה שנרצה בו יתברך, ובזה נבוא אל הדביקות, שהוא השוואת הרצון שלנו לרצונו יתברך - שהוא גילוי מלכותו, וכשיהיה הרצון שלנו שווה לרצונו יתברך, יעשה הקב"ה את רצונו כרצונו - שיגלה את מלכותו.

על ידי שנרצה אותו יתברך בזה לבד נזכה לגאולה

וכאשר ירצו ישראל את השי"ת למלך, על ידי רצון זה לבדו נזכה לכך שיגאלנו, וכפי שהיה בגלות מצרים, שאע"פ שהיו ישראל בדיטא תחתונה, והיו רחוקים מאוד מצד מעשיהם ומדרגתם, עם כל זה כאשר הרימו את עיניהם אליו יתברך ובקשו אותו, עשה עמם אותות ומופתים וגילה להם את מלכותו. וענין זה נקרא עליית המלכות אל הכתר, שהמשמעות בזה היא, שמלכות ה' ב"ה תעלה אל הרצון של כל ישראל - שירצו ויבקשו אותו יתברך למלך. ועיקר הדין שנעשה בראש השנה הוא על ענין הכתר והמלכות, כי ראשית התשובה של האדם היא על כך שלא רצה אותו יתברך ולא חפץ במלכותו וגילוי אלקותו בעולם, ומפני זה בא לדי חטא וריחוק.

עבודת השי"ת שיש בה רצון למלכותו היא כאדם ער לעומת אדם ישן ובר"ה מתקנים בעיקר ענין זה

וההפרש בין עבודת ה' שיש בה את הרצון אל השי"ת ומלכותו, לבין תורה ותפילה שאין בה רצון אל השי"ת וגילוי אלקותו בעולם, הוא כהפרש בין אדם ער לאדם ישן. שאדם ישן, אע"פ שרוחו באפן, אין בו אלא 'קיסטא דחיותא', שהוא חיות מועט כדי קיומו, ואז הוא זמן של שליטת החיצונים. וכך הוא כשאין את הרצון שיהיה הקב"ה למלך, שאז יש בכל העבודה של האדם מעט חיות - שהוא הרושם מתוך מה שהתעורר באיזה זמן לרצות אותו יתברך, ועל כן יש עליו את השליטה של החיצונים. ובעשרת ימי תשובה מראש השנה עד יום הכיפורים מתקנים את ענין השינה של האדם - שהוא כל מה שהיה עובד להשי"ת בלי לרצותו, וממשיכים את הרצון אליו יתברך בכל עניני עבודת ה'. וזה עיקר ההתעוררות שיבוא האדם על ידי התשובה - שישוּב לרצות אותו יתברך בכל קומתו ובכל מחשבותיו ומעשיו.

והנה ביום ראש השנה עיקר ההתעוררות הוא על ענין הראש והרצון של השי"ת שתתגלה מלכותו, כי ראש השנה הוא ענין סופו נעוץ בתחילתו כמ"ש (ישעיה מו, י) "מגיד מראשית אחרית", שהוא סוף המעשה שהיה בתחילת מחשבת השי"ת בבריאת העולם - שהיא לגלות את המלכות שלו יתברך על כל הנבראים. ולכן ביום ראש השנה לפני התפילות והתקיעות הוא היפך השוואת הרצון, ועל כן יש דין וקטרוג, כי הוא זכרון על כך שאין התחנותים חפצים במלכותו. אבל בשעת התפילה והתקיעות נעשה ענין התעוררות השינה, שבזה אנו מראים לפנינו יתברך שחפצים ורוצים אנו במלכותו, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (ג, ד) שתקיעת השופר רמז יש בו "עורו ישינים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה, וזכרו בוראכם", ועל כן נעשה אז ענין השוואת הרצון והכתר, וכמ"ש רבנו האר"י (בשעה"כ דרוש א דר"ה).

הדין הקשה שיש בר"ה הוא על שאין מבקשים את מלכותו ית' ונמתק ע"י קול השופר

וזהו שמוּבא בויקרא רבה (כט, ג) ובזוהר חדש נח (בדף כו ע"א) שעל ידי התקיעת שופר כביכול קם הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים. כי כסא דין הוא שאין לברואים רצון למלכות ה', וכסא רחמים הוא ענין השוואת הרצון, שהוא יתברך פונה אלינו על שאנו מבקשים את מלכותו, ומסתלקים החיצונים והמקטרגים השורים בשעת השינה, ונעשה יחוד והשפעת טובות ורחמים על כלל ישראל.

כי קול השופר הוא קול תרועה בעת צרה, וכמובא בזוהר ויקהל (בדף קצו ע"ב) על הכתוב (במדבר י, ט) "וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם וגו'", ש'צר' הוא השטן הצורך את ישראל תמיד, ולכן ראש השנה

בשורה משמחת יצא לאור עולם קונטרס כרם שלמה דרכי התשובה

מאור תורתו ושיעוריו של רבינו הגאון הינוקא שליט"א
הקונטרס כולל כמה משיעוריו ושיחותיו של רבינו
שנמסרו במשך השנים.

ניתן להשיג אצל הרכזים ברחבי הארץ:
מיפוי הרכזים המפורט לכל עיר ועיר
ניתן לשמיעה בקו שיעורי הינוקא שלוחה 1

הרכזים הראשיים:

רכז ירושלים: הרב משה מאיר: 053-3156131

מרדכי כהן: 050-6652778

רכז מרכז הארץ: הרב יוסף קאשי: 050-4182990

רכז צפון: הרב בנימו דרעי: 050-2760538

רכז דרום: יעקב כהן: 050-4110505

וכשאדם מבקש לנתק ממנו יתברך את השפע לצורך עצמו בלבד ורצונותיו, הוא ההיפך הגמור מקדושת ראש השנה. ולכן כשמבקש האדם בני חיי ומזוני מתוך השוואת הרצון לרצונו יתברך - שכל בקשתו בזה היא בכדי שיוכל לגלות מלכותו יתברך ושיהיה הוא יתברך עימו בכל שפע הנשפע לו, זהו נחת רוח עצום לפני קודשא בריך הוא.

זכרונות מלכויות ושופרות הם שלימות הרצון והבקשה בו יתברך ובמלכותו

וזה ענין זכרונות מלכויות ושופרות. 'זכרונות' הוא שיתעורר האדם וישיב את הרצון הראשון - שירצה את השי"ת, שזהו כנגד 'זכור' כאמור. כי מתוך העסק בעבודתו יתברך עלול האדם לשכוח את רצון זה, ורוצה רק את הרצון השני - שהוא הרצון לעבודת ה', ואינו זוכר שכל תכליתו ומטרתה להביאו לידי הדביקות בו יתברך. ו'מלכויות' הוא ענין השוואת רצון האדם שתהיה כרצונו יתברך - שיהיה הוא יתברך למלך על כל הארץ. ו'שופרות' הוא יציאת הקול הכלול מ'זכרון הרצון אליו יתברך', וכלול מן הרצון שעשה ו'השווה את רצונו כרצון השי"ת' כדברי רבן גמליאל וכאמור. כי 'תקיעה' היא כנגד החסד שהוא פשוט, והוא כנגד הרצון שלנו אליו יתברך, ו'התרועה' היא כנגד יצחק ומידת הגבורה, שהוא ענין המלכת השי"ת והשוואת רצונו לרצונו, ושוב אנו תוקעים 'תקיעה' - הכלולה משניהם כמובא בתיקונ'ז (תיקון נה בדף פח ע"ב).

בשעת הדין נסתר כביכול הקב"ה מן האדם בכדי ללמד עליו סנוגוריה

וענין הזכירה וסדר ה'זכרונות' הוא, שבשעת הדין מכסה הקב"ה את האדם, על ידי שכביכול מסתיר פניו ממנו, כלומר שמסתיר ממנו את ענין ההשגחה הפרטית, ונעשה בכלל השגחה כללית - שאין האדם רואה בחוש את השגחתו יתברך. וזה שאמר אלישע אל השונמית "היש לדבר לך אל המלך" (מלכים ב - ד, י), והשיבתו "בתוך עמי אנוכי יושבת", וכמו שאמר רבי חזקיה בזהר ויצא (בדף קס ע"ב) שאותו היום ראש השנה היה, ו'המלך' הוא השי"ת, ומפני אימת הדין לא רצתה להזכר לבדה - כדי לא לעורר חובותיה, אלא רצתה להיות בכלל השגחה כללית, שהוא 'בתוך עמי'. ובהסתרה זו נעשה כביכול סנוגוריה, שמפני שאין האדם רואה בהשגחתו יתברך, ואינו יודע בגדולת ה', לכן הוא בריחוק ואינו יודע את דרך התשובה - ובזה סר ממנו הקטרוג. וכשמתמתק הדין חוזר ונעשה 'זכירה', היינו גילוי השגחה פרטית, וזה שאנו מתפללים בר"ה שיזכרונו השי"ת.

וכן היה בנח שדרשו עליו בזהר (בפ' נח, דף סט ע"ב) את הפסוק במשלי (כב, ג) "ערום ראה רעה ונסתר", שכאשר ראה את השטן הולך בין אנשי דור המבול, הלך והסתתר בתיבה, וניתן למשחית לחבל לכל הדור ההוא. וכדי להסתיר את נח מפני מידת הדין, הסתירו הקב"ה בתיבה, שהוא באיתכסאי, ולא בארץ ישראל (אע"פ שלא יד בה המבול לדעת רבי יוחנן בזבחים בדף קי"ג ע"א), וזהו ענין ההסתרת פנים וגילוי ההשגחה. אמנם כאשר נמחו הרשעים מן העולם אמר הכתוב (בראשית ח, א) "ויזכור אלהים את נח וכל אשר איתו בתיבה", כי חזרה גילוי ההשגחה פרטית והארת הפנים.

כשזוכרים את הרצון והביקוש להשי"ת ומלכותו נמתק הדין והשי"ת מאיר פנים לישראל

ועל כן גם ביום ראש השנה שהוא יום של דין ויש כח למלאכי החובה ללמד חובה על הבריות, עשה השי"ת שיהיה כביכול ענין של הסתרה, שהוא סוד מה שכתוב (בראשית ב, כא) "ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם וישן" כמובא בזהר נשא (בדף קמב ע"ב) שהוא סוד הכתוב בתהלים (מד, כד) "עורה למה תישן ה'". אבל אחר המיתוק על ידי התפילות והשופר שוב אנו 'זוכרים' את הרצון והשתוקקות אל השי"ת ומשווים את רצונו לרצונו שתתגלה מלכותו, שזהו כנגד ענין 'זכור' והרצון הראשון. וזהו סדר ה'זכרונות' שמצד עם ישראל, כי 'זכור' הוא זכרונות כמו שאמרו בתיקונ'ז (תיקון נה, בדף פח ע"ב), ואחר שזכרנו את הרצון אליו יתברך ומלכותו, מבקשים שיזכור אותנו הוא יתברך, וכמ"ש 'ויזכור אלהים את נח' - שהוא גילוי השגחה פרטית והארת פנים ממנו יתברך.

נמצא שבכל זמן וזמן, בכדי לגלות השגחה פרטית והארת פנים צריך להזכיר אותנו לפניו יתברך, וזה על ידי שזוכרים תמיד את הרצון הראשון בעבודת השי"ת, שהוא הרצון אליו יתברך, והוא החיים והפנימיות של התורה ותפילה והמצוות, והוא הרעותא דליבא המקרבת את האדם אליו יתברך על ידי כל תורתו ועבודתו. וכשאדם זוכר רצון זה, גם השי"ת יזכרהו לחיים וטובה ויאיר את פניו אל האדם הרוצה בו ובמלכותו.

לרבים השואלים תפילות ימי ראש השנה עם רבינו הגאון הינוקא שליט"א
יתקיימו כבכל שנה בירושלים עיר הקודש
לפרטים: 054-843-4755

לבקשת רבים ניתן לשמוע בקו שיעורי הינוקא'
את השיעורים האחרונים ומאמר יומי.
מספר הקו 02-5-306-506
האזינו ותחי נפשכם

לציבור הקוראים היקר
הדפסת העלון כרוכה בהוצאות רבות, העלון יוצא בצמצום והביקוש עצום. ניתן לתרום בעמדות
נדרים פלוס לעמותת ידי להועיל עבור 'משולחן שלמה', ולציין ההקדשה.
או בהעברה: בנק: מזרחי טפחות (20) סניף: 417 (גאולה) מס' חשבון: 521025
שם העמותה: 'ידי להועיל' - עבור העלונים, ולציין את שם ההקדשה.
התרומה מוכרת לצרכי החזר מס (סעיף 46)